

Sygn. akt III AUa 42/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 czerwca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka(spr.) SSA Anna Polak
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 czerwca 2019 r. w S.

sprawy E. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o wysokość kapitału początkowego

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie

z dnia 13 listopada 2018 r., sygn. akt IV U 393/18

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I i III i oddala odwołanie,
2. odstępuje od obciążenia ubezpieczonego kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Anna Polak	SSA Jolanta Hawryszko	SSA Barbara Białecka
----------------	-----------------------	----------------------

Sygn. akt III AUa 42/19

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. decyzją z dnia 19 marca 2018r. ustalił dla ubezpieczonego E. K. wysokość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999r. w kwocie 165.151,80 zł.

Ubezpieczony E. K. nie zgodził się z przedmiotową decyzją ZUS. Wniósł o przyjęcie za podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne za lata 1989-1990 pozostałej części wynagrodzenia ubezpieczonego, od których zostały w jego ocenie odprowadzone składki na ubezpieczenie społeczne.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie od ubezpieczonego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych prawem.

Ubezpieczony potwierdził, że nie kwestionuje braku możliwości zaliczenia przez ZUS do podstawy wymiaru składki wypłaconego ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy i wypłaconej odprawy pieniężnej w związku z rozwiązaniem stosunku pracy. Pismem z dnia 23 października 2018r. ubezpieczony podtrzymał swoje stanowisko procesowe w odniesieniu do pozostałych spornych składników wynagrodzenia.

Wyrokiem z dnia 13 listopada 2018 roku Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że nakazał Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K., zaliczyć do kapitału początkowego ubezpieczonego E. K. nagrody z zysku za 1989 r. w wysokości 133.830 zł. oraz tzw. „14” za 1989 r. w wysokości 381.820 zł, oddalił odwołanie w pozostałej części, koszty postępowania wzajemnie zniósł.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony E. K. urodził się (...) Od 5 czerwca 1978r. do 31 maja 1990r. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) w K.. Był tam zatrudniany na stanowiskach stażysty, majstra, a następnie kierownika Oddziału Remontowego. Po ustaniu stosunku pracy otrzymał odprawę pieniężną w kwocie 1819,578 zł jako suma 2 miesięcznych pensji.

Zachowały się kartoteki płacowe E. K. za sporne okresy rozliczeniowe 1989 i 1990.

W kartotece płac za 1989 odnotowano wypłacane stale w ciągu roku składniki wynagrodzenia ubezpieczonego. Były to płace wyszczególnione w kolumnach 8-11 kartoteki płacowej. Były to następujące składniki wynagrodzenia: płaca zasadnicza, dodatek funkcyjny, dodatek stażowy oraz premia. Te składniki wypłacane były przez wszystkie miesiące kalendarzowe. W kolumnie 12 odnotowano wypłatę składnika określonego jako „nagroda” w miesiącu kwiecień 1989r. w kwocie 12000 zł. W kolumnie 16 odnotowano wypłatę składnika wynagrodzenia określanego jako „nagroda” w miesiącach wrzesień 1989r. (kwota 60.000 zł), październik 1989r. (kwota 47.400 zł), w miesiącu grudzień 1989r. kwoty 22.730 zł oraz kwotę 50.000 zł. W polu kartoteki płacowej przeznaczonej na odnotowanie informacji o wypłaconych nagrodach, wpisano wypłatę nagrody dla ubezpieczonego z zysku za 1988r. w kwocie 94.740 i nagrodę z zysku za rok 1989 w kwocie 133.830 zł.

W kartotece płacowej ubezpieczonego za rok 1990 odnotowano wpis dotyczący wypłaty składnika wynagrodzenia o nazwie „14-stka” przysługującego za rok 1989r. w kwocie 38820 zł.

Nagrody od zysków wypłacone w 1990 r. za rok 1989 r. były przyjmowane jako należne w 1989 r. i od nich były odprowadzane składki na ubezpieczenie społeczne. Za tę nagrodę były odprowadzone składki. Kwota tej nagrody stanowi podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne. Jest to kwota 381.820 zł.

W Przedsiębiorstwie w którym pracował ubezpieczony funkcjonowała tzw. „13 pensja”. Ta pensja nie była związana z zyskiem, a stanowiła składnik jego wynagrodzenia. Składnik ten uwzględniono w wynagrodzeniu zasadniczym. „13” nie została ujęta w kartotece. Jest to kwota 133.830 zł. Kwota ta powinna być zaliczona do wynagrodzenia za 89 r. albowiem została ujęta w kartotekach jako odrębna pozycja ale została wypłacona w kolejnych miesiącach 1989 r. Z uwagi na to że „13” została wchłonięta przez wynagrodzenia, za rok 1989 była już tylko „14”. „14” była liczona z zysku. Nagroda „14” należna za 1989 r.”. została wypłacona w 1990r. Były od niej odprowadzane składki na ubezpieczenie społeczne. Została ona wypłacona w kwocie 381.820 zł.

W dniu 11 czerwca 2001r. E. K. złożył wniosek o ustalenie wysokości kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999r. Organ rentowy decyzją z dnia 29 sierpnia 2002r. ustalił dla ubezpieczonego wysokość kapitału początkowego na kwotę 165.103,73 zł. Podstawę wymiaru kapitału początkowego przyjęto w kwocie 1892,01 zł. Do obliczenia

podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz obliczenia wskaźnika wysokości tej podstawy przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych od 1 stycznia 1989r. do 31 grudnia 1998r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego wyniósł 154,97%. Organ rentowy przyjął wówczas za udowodnione zarobki ubezpieczonego stanowiące podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne w kwocie 2 561 965,00 zł za rok 1989 i w kwocie 12 803 981,00 zł za rok 1990.

W dniu 20 października 2017r. ubezpieczony złożył wniosek o ponowne ustalenie wysokości kapitału początkowego, dołączając do akt ZUS zaświadczenie o zarobkach uzyskiwanych w latach 1980-1990. Zaświadczenie zostało podpisane przez dyrektora Oddziału (...) Urzędu Wojewódzkiego w K.. Odnotowano tam płacę roczną ubezpieczonego za 1989 w kwocie 2. 729,631 zł i płacę roczną za rok 1990 w kwocie 4.187.555 zł.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. decyzją z dnia 19 marca 2018r. ustalił dla ubezpieczonego E. K. wysokość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999r. w kwocie 165.151,80 zł. Organ rentowy wyjaśnił, że do obliczenia wysokości kapitału początkowego, przyjął podstawę wymiaru kapitału początkowego, ustaloną w decyzji ZUS z dnia 29 sierpnia 2002r. w kwocie 1892,01 zł. Do obliczenia tej podstawy wymiaru przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych od 1 stycznia 1989r. do 31 grudnia 1998r.

W dniu 7 sierpnia 2018r. E. K. złożył wniosek o emeryturę. Złożenie wniosku obligowało ZUS do ponownego ustalenia wysokości kapitału początkowego.

Organ rentowy decyzją z dnia 28 sierpnia 2018r. ustalił wysokość kapitału początkowego na kwotę 165.176,88 zł. Zmiana wysokości kapitału początkowego była związana wyłącznie z podwyższeniem wartości współczynnika proporcjonalnego do wieku ubezpieczonego oraz przebytych okresów składkowych i nieskładkowych , do wartości procentowej 77,30 zamiast 77,26- przyjętej w decyzji z dnia 19 marca 2018r.

E. K. decyzją z dnia 31 sierpnia 2018r. uzyskał prawo do emerytury w formie zaliczkowej, od miesiąca sierpnia 2018r. Organ rentowy ustalił jej wysokość na kwotę 5100,80 zł brutto.

W dniu 10 września 2018r. ubezpieczony zwrócił się o naliczenie rekompensaty z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych do wysokości kapitału początkowego. Decyzją z dnia 9 października 2018r. ustalono dla ubezpieczonego wysokość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999r. w łącznej kwocie 214.485,26 zł wraz z rekompensatą.

W oparciu o ustalenia wynikające z powyższej decyzji, organ rentowy decyzją z dnia 11 października 2018r. przyznał ubezpieczonemu emeryturę od dnia 1 sierpnia 2018r. w kwocie 6003,99 zł brutto.

Po dokonaniu powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie ubezpieczonego zasługiwało na uwzględnienie jedynie w części.

Sąd orzekający dostrzegł, że ubezpieczony zakwestionował prawidłowość decyzji ZUS z dnia 19 marca 2018r. Jego odwołanie dotyczyło w całości kwestii związanych z brakiem uwzględnienia przez ZUS wszystkich wypłaconych według ubezpieczonego składników wynagrodzenia, za okres zatrudnienia 1989-1990 w przedsiębiorstwie państwowym, należącym do kategorii przedsiębiorstw gospodarki uspołecznionej. Sąd I instancji wyjaśnił, że podstawą do ustalenia wysokości kapitału początkowego oraz podstawy jego wymiaru może być wyłącznie podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne ustalona za poszczególne lata kalendarzowe. Ta podstawa niekoniecznie musi odpowiadać kwocie, postulowanej przez ubezpieczonego. Wysokość podstawy wymiaru składki za poszczególne okresy rozliczeniowe należy udowodnić w sposób niebudzący wątpliwości i pozwalający na zgodne z prawem przeliczenie wysokości kapitału początkowego, a następnie wysokości świadczenia emerytalnego.

Sąd Okręgowy ustalił, że przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była kwalifikacja prawna świadczeń wypłacanych ubezpieczonemu w spornym okresie rozliczeniowym pod kątem ich oskładkowania i konieczności odprowadzania w spornym okresie składki na ubezpieczenie społeczne.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy przyjął art. 15 ustawy z dnia 17 grudnia 1999r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zważył, że regułą jest, iż podstawę wymiaru świadczenia stanowią te przychody, których dotyczy obowiązek opłacania składki (nie jest to jednak reguła bezwzględna).

Sąd orzekający powołał się na wyrok SA w Warszawie z dnia 18 października 2007 r., III AUa 970/07 (Apel. - W-wa 2008, nr 1), w którym stwierdzono, że przy ustalaniu, czy istnieje/istniał obowiązek opłacania składki na ubezpieczenie społeczne od określonych składników wynagrodzenia i innych świadczeń ze stosunku pracy, stosuje się przepisy obowiązujące w okresie, z którego wynagrodzenie jest uwzględniane w podstawie wymiaru. Z kolei w piśmie członka zarządu ZUS z dnia 19 maja 2003 r. ((...)) przedstawiono stanowisko Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, zgodnie z którym przepis art. 15 nie przesądza o tym, że do podstawy wymiaru świadczenia przyjmuje się tylko te składniki wynagrodzenia, które zostały faktycznie oskładkowane. W konsekwencji, do podstawy wymiaru świadczeń przyjmuje się składniki wynagrodzenia, które w rozumieniu przepisów o podstawie wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne obowiązujących we wskazanym przez zainteresowanego okresie podlegały składce na ubezpieczenie bez względu na to, czy składka faktycznie została opłacona (zob. też orzecznictwo przywołane w uzasadnieniu wyroku SN z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 230/09, OSNPUSiSP 2011, nr 19-20, poz. 256), por. komentarz do art. 15 ustawy emerytalno-rentowej autorstwa Marcina Bartnickiego.

Sąd Okręgowy podniósł, że przy ocenie, które składniki wynagrodzenia należy uwzględnić do wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego jak i świadczenia emerytalnego, stosować należy przepisy prawne obowiązujące w spornych pomiędzy stronami okresach i w dacie wypłaty spornego składnika wynagrodzenia.

W okresie od dnia 1 stycznia 1984 r. do dnia 31 grudnia 1989 r. obowiązywała uchwała nr 33 Rady Ministrów z dnia 25 marca 1983 r. w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki uspołecznionej (M.P. Nr 15, poz. 85); zarządzenia nr 21 Prezesa GUS z dnia 18 maja 1984 r. w sprawie klasyfikacji składników wynagrodzeń (Dz. Urz. GUS Nr 3, poz. 6). W powyższych ramach czasowych obowiązywało również Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent.

Zdaniem Sądu I instancji, przychód pracownika uwzględnia się za okres, za który został wypłacony. Dolicza się go zatem do roku, za który przysługuje, a nie do tego, w którym dokonano wypłaty (np. premie z zysku, tzw. trzynastki). Zob. wyrok SA w Białymstoku z dnia 12 kwietnia 2001 r., III AUa 175/01, OSA 2002, z. 12, poz. 42 oraz uchwałę SN z dnia 8 stycznia 2007 r., I UZP 5/06, OSNPUSiSP 2007, nr 9-10, poz. 139. Uwzględnienie okresu, w którym dokonano wypłaty, następuje tylko wówczas, gdy niemożliwe jest ustalenie okresu, za który wypłata przysługuje (np. premia bilansowa, nagroda za szczególne osiągnięcia zawodowe). Dlatego też okoliczność wskazująca na to, że ubezpieczonemu wypłacono należne świadczenia w związku z trwającym stosunkiem pracy, dopiero w następnym roku po nabyciu do nich prawa, nie ma istotnego znaczenia dla sprawy.

Wynika to, zdaniem Sądu orzekającego, z treści ww. rozporządzenia z 1985r. Zgodnie z § 6 tego rozporządzenia, składniki wynagrodzenia pobierane w odstępach czasu dłuższych niż miesiąc, oblicza się w stosunku miesięcznym i dolicza do wynagrodzenia z tych miesięcy, za które wynagrodzenie to przysługuje. Z kolei w § 4 tego rozporządzenia wprost wskazano, że do ustalenia podstawy wymiaru dla pracowników uspołecznionych zakładów pracy, nie przyjmuje się tych składników wynagrodzenia w gotówce i w naturze z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, od których nie ma obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne.

W spornym okresie zatrudnienia ubezpieczonego, obowiązywała uchwała nr 33 Rady Ministrów w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostce gospodarki uspołecznionej z dnia 25 marca 1983r.

Zgodnie z § 5 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 1987 r. w sprawie zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego oraz składek na ubezpieczenie (Dz. U. Nr 37, poz. 211 ze zm.) obowiązującego od 1 stycznia 1987 r. do 31 grudnia 1989 r. składka na ubezpieczenie społeczne pracowników wynosiła - z uwzględnieniem ust. 2 i 3

- 38 % podstawy wymiaru składki. W myśl § 6 pkt 6 ww. rozporządzenia podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników zatrudnionych w uspołecznionych zakładach pracy stanowiły, z uwzględnieniem § 7 i 8, wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, zaliczone w myśl przepisów o klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki uspołecznionej do wynagrodzeń osobowych, z wyłączeniem wypłat: nagród okolicznościowych wypłacanych w związku z uroczystym dniem lub też należących do sfery praw honorowych.

Dalej Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z § 1 ust. 1 i ust. 2 pkt 14 i 29 tej uchwały obowiązującej od 1 stycznia 1984 r. do 30 marca 2001 r. wynagrodzenia obejmowały wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty wypłacane (wydawane) bezpośrednio pracownikom lub innym osobom fizycznym przez jednostkę gospodarki uspołecznionej, stanowiące wydatki tej jednostki ponoszone na opłacenie wykonywanej na jej rzecz pracy, niezależnie od źródeł finansowania tych wypłat i świadczeń oraz bez względu na podstawę stosunku pracy bądź innego stosunku prawnego lub czynności prawnej, na których podstawie jest świadczona praca. Do wynagrodzeń nie zaliczano: nagród o charakterze szczególnym, a zwłaszcza nagród państwowych, resortowych o charakterze nagród państwowych, nagród konkursowych, nagród za szczególne osiągnięcia w zakresie prac badawczych oraz zastosowania ich wyników w praktyce, nagród dla wyróżniających się w pracy aktywistów społecznych, nagród za ratownictwo morskie, nagród dla krwiodawców, nagród za upowszechnianie kultury, nagród za osiągnięcia w eksporcie przyznawanych z funduszu nagród Ministra Handlu Zagranicznego i premii i nagród za oszczędne zużycie paliwa płynnego i za oszczędne wykorzystanie ogumienia.

Zgodnie z § 2 ust. 1 uchwały nr 33 wynagrodzenia dzieliły się na: (pkt 1) wynagrodzenia osobowe, (pkt 2) wynagrodzenia bezosobowe, (pkt 3) honoraria, (pkt 4) wynagrodzenia agencyjno-prowizyjne, (pkt 5) nagrody z zakładowego funduszu nagród, (pkt 6) wypłaty z zysku do podziału i z nadwyżki bilansowej w spółdzielniach, (pkt 7) rekompensaty pieniężne z tytułu wzrostu cen detalicznych. Nagrody z funduszu nagród tworzonego na podstawie art. 208 § 6 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz. U. Nr 30, poz. 210 i z 1983 r. Nr 39, poz. 176) traktowano na równi z wypłatami wymienionymi w ust. 1 pkt 6 (§ 2 ust. 2 uchwały nr 33). Nagrody z zakładowego funduszu nagród obejmowały nagrody wypłacane z tego funduszu, tworzonego na podstawie odrębnych przepisów w uspołecznionych zakładach pracy, z wyłączeniem przedsiębiorstw państwowych objętych przepisami ustawy z dnia 26 lutego 1982 r. o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. Nr 7, poz. 54 i Nr 45, poz. 289) (§ 7 uchwały nr 33). Wypłaty z zysku do podziału obejmowały nagrody i premie wypłacone z funduszu załogi tworzonego na podstawie odrębnych przepisów z zysku do podziału w przedsiębiorstwach państwowych i innych jednostkach gospodarki uspołecznionej. Wypłaty z nadwyżki bilansowej w spółdzielniach obejmowały premie i nagrody dla członków będących pracownikami i pracowników spółdzielni, a w spółdzielniach pracy - także wypłaty dla członków z tytułu wkładu pracy (§ 8 uchwały nr 33).

Odnosząc powyższe przepisy prawa do realiów niniejszej sprawy, Sąd I instancji uznał, że tylko niektóre żądania ubezpieczonego zasługują na uwzględnienie. Dotyczy to przede wszystkim kwoty wypłaconej ubezpieczonemu z tytułu nagrody z zysku przedsiębiorstwa za rok 1989r. w kwocie 133.830 zł oraz kwoty 381.820 zł tytułem wynagrodzenia wypłaconego w formie "14 tki" za rok 1989r. Świadczenia te nie zostały wymienione w powołanych powyżej przepisach, jako świadczenia od których nie odprowadza się składki na ubezpieczenie społeczne. Świadczenia te w myśl przepisów powołanej uchwały należą do świadczeń osobowych, rodzących wówczas obowiązki opłacania składek na ubezpieczenia społeczne. Były to wynagrodzenia o charakterze cyklicznym, wypłacanym w związku z zaistnieniem okoliczności uzasadniających ich przyznanie- dodatkowe wynagrodzenie roczne, lub zysk przedsiębiorstwa. Okoliczności te zostały również potwierdzone przez spójne i wiarygodne zeznania ubezpieczonego w tym omawianym zakresie.

Do odmiennych wniosków doszedł Sąd Okręgowy przy ocenie żądania ubezpieczonego dotyczącego zaliczenia kwot wypłaconych i zarejestrowanych na karcie płac za rok 1989 pod pozycją 12 i 16 do wysokości świadczenia oraz wysokości kapitału początkowego. Kwoty te zostały zakwalifikowane jako "nagroda". W ocenie Sądu Okręgowego, okolicznością przemawiającą za nieuwzględnieniem żądania ubezpieczonego jest to, że nie wiadomo z jakiego tytułu została wypłacona ta nagroda. Nie zostało to odnotowane w karcie zarobkowej oraz jakimkolwiek innym dokumencie sporządzonym przez pracodawcę. Rodzaj nagrody i okoliczności związane z jej przyznaniem, w świetle powołanych

powyżej przepisów, mają decydujące znaczenie dla możliwości zakwalifikowania kwot tych nagród do wysokości kapitału początkowego i wysokości przeciętnej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne za dany rok kalendarzowy. Nie jest wiadome, czy nagrody te były wypłacane z funduszu załogi, czy miały charakter honorowy. Ubezpieczony na rozprawie w dniu 31 lipca 2018r., potwierdził, że nie jest w stanie udowodnić charakteru tych nagród, a to na nim ciążył obowiązek wykazania swoich racji przed Sądem. Nie złożył w tym zakresie żadnych wniosków dowodowych. Sąd I instancji przypomniał, że podstawa wymiaru kapitału początkowego musi zostać ustalona w oparciu o dane precyzyjnie ustalone, pozwalające na prawidłowe obliczenie wysokości kapitału początkowego, a następnie wysokości świadczenia emerytalnego. Z powyższych okoliczności, w ocenie Sądu orzekającego wynika, że nie jest możliwe uwzględnienie składników wynagrodzenia wskazanych w kolumnie 12 i 16 karty zarobkowej, do podstawy wymiaru kapitału początkowego.

Mając na uwadze powyższe ustalenia, Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie ubezpieczonego zasługiwało na uwzględnienie jedynie w części. Na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję ZUS z dnia 19 marca 2018r w części. W pozostałym zakresie, Sąd orzekający przyjął, że ubezpieczony nie udowodnił swoich racji przed Sądem, co stanowiło w myśl art. 477¹⁴§1 k.p.c. podstawę prawną do oddalenia jego odwołania w pozostałej części.

O kosztach procesu w niniejszej sprawie orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. z uwagi na częściowe uwzględnienie żądania ubezpieczonego co do treści zaskarżonej decyzji ZUS- co stanowiło podstawę do wzajemnego zniesienia kosztów procesu między stronami.

Z wyrokiem nie zgodził się organ rentowy. Rozstrzygnięciu zarzucił:

- naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, a w szczególności art. 174 ust. 3 w zw. z art. 15 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018r., poz.1270 ze zm.) poprzez uznanie, że do ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego ubezpieczonego E. K. należy przyjąć do wynagrodzenia za rok 1989 nagrodę z zysku za rok 1989 w wysokości 133.830 zł. oraz tzw. „14” za rok 1989 w wysokości 381.820 zł.

Wskazując na powyższą podstawę apelacyjną organ rentowy wniósł o:

- 1) zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania ubezpieczonego w całości,
- 2) zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego wg norm prawem przepisanych.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczony wniósł o

- oddalenie apelacji ZUS,
- uwzględnienie do kapitału początkowego kwot z kartotek wynagrodzeń za 1989 rok z kolumn 12 i 16, które są przypisane odpowiednio do kolumny 11 i 15 i z nimi stanowią całość (ze względu na pojemność rubryk). Ubezpieczony wskazał, że wynagrodzenia dotyczą premii, nagród i dodatków wyrównawczych, dla których specjaliści ds. płac przedsiębiorstwa ze względu na pojemność rubryk tworzyli dodatkowe, w kartotekach niejasno opisane dla obecnie interpretujących. Powyższe wynagrodzenia wynikały z zachodzących zmian organizacyjnych w (...), bardzo dynamicznie zmieniającego się Zakładowego Systemu Wynagrodzeń (ZSW) uaktualnianego przez zakładowe Rady Pracownicze (RP) oraz szalejącej inflacji, widocznej szczególnie w dynamicznie zmieniających się płacach 1989 roku,
- zasądzenie odsetek ustawowych od różnicy w kwotach należnej emerytury.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja organu rentowego doprowadziła do wnioskowanej zmiany kierunku rozstrzygnięcia, jednakże w oparciu o odmienną podstawę prawną, aniżeli powołana przez organ.

Po pierwsze, wbrew stanowisku apelującego, Przedsiębiorstwo (...), w którym zatrudniony był ubezpieczony nie stanowiło Przedsiębiorstwa (...), a jego forma prawna to przedsiębiorstwo państwowe. Dokładnie uspołeczniony zakład pracy, który definiuje § 2 pkt 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 1987 r. w sprawie zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego oraz składek na to ubezpieczenie (Dz. U. nr 37, poz. 211; Dz. U. nr 36 z 1988 r. poz. 284) obowiązujące od 1 stycznia 1987 r. do 31 grudnia 1989 r.

Wobec powyższego rozpoznając spór co do przychodu ubezpieczonego uzyskanego z tytułu nagród oraz tzw. 14 pensji za rok 1989 należało zastosować następujące przepisy :

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 1987 r. w sprawie zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego oraz składek na to ubezpieczenie (Dz. U. nr 37, poz. 211; Dz. U. nr 36 z 1988 r. poz. 284) obowiązujące od 1 stycznia 1987 r. do 31 grudnia 1989 r.,

- uchwałę Nr 33 Rady Ministrów z dnia 25 marca 1983 r. w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki uspołecznionej (M.P.1983.15.85).

Brak było możliwości doliczenia przy ustalaniu podstawy wymiaru świadczenia nagrody oraz wynagrodzenia wypłaconego w formie 14 pensji za rok 1989. W przepisie art. 15 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, za podstawę wymiaru emerytury i renty przyjmuje się bowiem podstawę wymiaru składek. Chodzi tu więc o te przychody, które objęte są obowiązkiem opłacania składek, natomiast nie o przychody wyłączone z tego obowiązku. Przy ustalaniu, czy istnieje obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne od określonych składników wynagrodzenia i innych świadczeń ze stosunku pracy, stosuje się nadto przepisy obowiązujące w okresie, z którego wynagrodzenie jest uwzględnione w podstawie wymiaru. Powyższe koresponduje z zapisem § 4 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz. U. z 1989 r., Nr 11, poz. 63 ze zm.), w myśl których do ustalenia podstawy wymiaru dla pracowników uspołecznionych zakładów pracy nie przyjmuje się tych składników wynagrodzenia w gotówce i w naturze z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, od których nie ma obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, a przy ustalaniu czy istnieje obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne od określonych składników wynagrodzeń, stosuje się przepisy obowiązujące w okresie, z którego wynagrodzenie jest uwzględniane w podstawie wymiaru.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 1987 r. w sprawie zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego oraz składek na to ubezpieczenie, w latach 1984-1989 nie było obowiązku odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne od omawianego składnika wynagrodzenia. Mianowicie w § 6 rozporządzenia wskazano, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników zatrudnionych w uspołecznionych zakładach pracy stanowią, z uwzględnieniem § 7 i 8, wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, zaliczone w myśl przepisów o klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki uspołecznionej do wynagrodzeń osobowych, z wyłączeniem m.in. dodatkowych świadczeń pieniężnych bądź wartości świadczeń w naturze nie mających charakteru deputatu, przyznawanych na podstawie przepisów szczególnych (kart branżowych). Z powyższego wynika zatem, że przy ustalaniu, czy istnieje obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne od określonych składników wynagrodzenia w spornym okresie, należy odnieść się do przepisów dokonujących klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki uspołecznionej. Kwalifikacji tej w spornym okresie dokonana uchwałą Nr 33 Rady Ministrów z dnia 25 marca 1983 r. w sprawie klasyfikacji wynagrodzeń w jednostkach gospodarki uspołecznionej (Mon. Pol. Nr 15, poz. 85 ze zm.), obowiązującej w okresie od 1 stycznia 1984 r. do 29 marca 2001 r. Zgodnie z § 2 uchwały wynagrodzenia dzielą się na:

1) **wynagrodzenia osobowe,**

- 2) wynagrodzenia bezosobowe,
- 3) honoraria,
- 4) wynagrodzenia agencyjno – prowizyjne,

5) nagrody z zakładowego funduszu nagród,

6) wypłaty z zysku do podziału i z nadwyżki bilansowej w spółdzielniach,

- 7) rekompensaty pieniężne z tytułu wzrostu cen detalicznych.

Nie było więc podstaw do kwalifikowania nagrody wypłaconej z zysku za 1989 rok jako składnika wynagrodzenia osobowego wypłaconego z osobowego funduszu płac, skoro zaliczała się ona do odrębnej kategorii funduszu płac jako takiego - była wypłatą z zysku do podziału.

W konsekwencji powyższego w analizowanym postępowaniu brak było podstaw do przeliczenia emerytury z uwzględnieniem w jej podstawie wymiaru wypłaconej ubezpieczonemu w 1989 r. nagrody z tej racji, że nie stanowiła ona składnika wynagrodzenia, który w rozumieniu przepisów o podstawie wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne, obowiązujących w okresie, którego dotyczy spór, podlegał składce na ubezpieczenie społeczne i nie ma znaczenia, czy składka ta została opłacona czy też nie. Dochód uzyskiwany z tytułu nagród z zysku podlegał obowiązkowi oskładkowania dopiero od 1.01.1991 r. zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszanie do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Ponadto odnośnie tzw. 14 wynagrodzenia wskazać trzeba, że do roku 1990 zasadą było, iż podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne stanowiły te składniki wynagrodzenia, które zaliczano do tzw. osobowego funduszu płac w myśl przepisów o klasyfikacji wynagrodzeń.

Odnosząc się do konkretnych regulacji prawnych, wskazać trzeba w tym miejscu, że aktem prawnym, który ma istotne znaczenie w tym przypadku jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz.U.1989.11.63 j.t.). Zgodnie z jego § 4 do ustalenia podstawy wymiaru dla pracowników uspołecznionych zakładów pracy nie przyjmuje się tych składników wynagrodzenia w gotówce i w naturze z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, od których nie ma obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, z uwzględnieniem ust. 2-5. Przy ustalaniu, czy istnieje obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne od określonych składników wynagrodzeń, stosuje się przepisy obowiązujące w okresie, z którego wynagrodzenie jest uwzględniane w podstawie wymiaru. W niniejszej sprawie zatem przepisy ww. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 1987 r. w sprawie zgłaszania pracowników do ubezpieczenia społecznego oraz składek na to ubezpieczenie.

Ubezpieczony nie wykazał na jakiej podstawie i w jaki sposób obliczono i wypłacono mu dodatkową pensję. Jednakże w spornym okresie regułą było, że wypłaty tzw. „trzynastek” były dokonywane spoza osobowego funduszu płac, gdyż ich źródłem był zakładowy fundusz nagród. Zatem brak było możliwości uwzględnienia przy obliczaniu wysokości emerytury jakichkolwiek wypłat z tego tytułu. Kwoty 14-tej pensji za rok 1989 nie były zaliczane do wynagrodzeń osobowych, zatem nie stanowiły podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

Na podstawie art. 102 k.p.c. odstąpiono od obciążania ubezpieczonego kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym z uwagi na skomplikowany charakter sprawy, co mogło uzasadniać przekonanie ubezpieczonego o słuszności jego żądań.